

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตระหนักถึงความจริงที่ว่า “แม้ห้องสมุดจะมีทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณค่ามากมายมหาศาล มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยดีเยี่ยมเพียงใด หากบุคลากรที่ทำหน้าที่ให้บริการไม่มีความรู้ ไม่มีความสามารถ และไม่มีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบันแล้ว ก็เป็นการยากที่ห้องสมุดแห่งนั้นจะพัฒนาให้เป็นห้องสมุดที่ดีที่สุดได้”

ดังนั้นบรรณารักษ์จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากเดิมที่เน้นบทบาทของผู้อนุรักษ์ ผู้เก็บรักษา (ชุตินา สัจจานันท์ 2546: 65) ไปเป็นบรรณารักษ์ที่มีความกระตือรือร้น รู้จักพัฒนาตนเองให้มีความรู้ที่ทันสมัย มีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน มิใช่ตั้งหน้าตั้งตาปฏิบัติงานประจำอย่างเดียว ต้องสามารถปฏิบัติงานและให้บริการเชิงรุกสอดคล้องกับยุคของสังคมสารสนเทศแบบดิจิทัลที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตการทำงานในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากบรรณารักษ์จะต้องแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นบรรณารักษ์ยุคใหม่แล้ว การผลิตผลงานทางวิชาการก็เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่จะแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานว่ามีความรู้ความสามารถและมีคุณภาพมากน้อยเพียงไร ประการสำคัญผลงานทางวิชาการยังสามารถนำไปใช้ในการเลื่อนระดับความเจริญก้าวหน้าในอาชีพได้ ทั้งนี้เพราะห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาได้กำหนดการพิจารณาเลื่อนเข้าสู่ตำแหน่งแต่ละระดับตั้งแต่ระดับชำนาญการ เชี่ยวชาญ เชี่ยวชาญพิเศษ ต้องอาศัยคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง ปริมาณ และคุณภาพ งานด้านบริการวิชาชีพ และผลงานทางสาขาวิชานั้น ๆ บรรณารักษ์จึงจำเป็นต้องผลิตผลงานทางวิชาการควบคู่กับการปฏิบัติหน้าที่ประจำ (นฤมล กิจไพศาลรัตน 2536: 30 ; Koujogiannakes 2006: 324) นอกจากนั้นการผลิตผลงานทางวิชาการและเผยแพร่ให้กว้างขวางจะทำให้อาชีพบรรณารักษ์มีความโดดเด่น และเป็นที่ยอมรับในวงการวิชาชีพมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุผลหลายประการดังกล่าวข้างต้น ทำให้บรรณารักษ์หลายท่านที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาได้ผลิตผลงานทางวิชาการออกเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ สามารถศึกษาได้จากบรรณานุกรมผลงานทางวิชาการของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2537 – 2547 (เกษรวา หมั่นเพียร 2547: 163-217) และสี่ทศวรรษกับการวิจัยของบุคลากรสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ประกายดาว ศรีโมรา 2546-2547: 141-150)

อย่างไรก็ตาม การผลิตผลงานทางวิชาการ มิใช่เป็นของง่าย ๆ ที่ใคร ๆ จะสามารถทำได้กันทุกคน เพราะต้องอาศัยความรู้ความสามารถ อาศัยความวิริยะ อุตสาหะ ความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาวิชาชีพ บรรณารักษ์ให้เจริญก้าวหน้าอีกด้วย ประการสำคัญการผลิตผลงานทางวิชาการต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก จะเห็นได้จากผลการวิจัยของบรรณารักษ์หลายท่านได้ให้ข้อสรุปว่า อุปสรรคที่พบในการผลิตผลงานทางวิชาการได้แก่ข้อจำกัดเวลา การขาดแคลนบุคลากร และงบประมาณที่จำกัด เป็นต้น (Ghosh, 2003: 76) จึงมีบรรณารักษ์น้อยรายที่จะมีโอกาสผลิตผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง นอกเหนือจากการผลิตผลงานเพื่อการเสนอขอเลื่อนระดับ และจัดทำวิทยานิพนธ์ที่ถูกบังคับให้ต้องทำตามหลักสูตรปริญญาโท ซึ่งความจริงแล้วงานห้องสมุดต้องการการศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และเพื่อประเมินค่าของบริการที่มีอยู่เดิมว่ายังคงถูกต้องสอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงหรือไม่ ทั้งนี้ มิใช่หมายความว่า การดำเนินงานของเราที่เป็นอยู่นี้หย่อนประสิทธิภาพ ไร้คุณค่า ล้าสมัย ไม่ถูกต้อง แต่เราต้องการศึกษา วิจัย เพื่อหาแนวทางและวิชาการใหม่ ๆ เพราะรูปแบบเก่า ๆ อาจจะต้องถึงวาระล้าสมัยแล้วก็เป็นได้ (สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534: 6)

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า บรรณารักษ์ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ส่วนใหญ่ เมื่อได้รับการเลื่อนระดับเป็นผู้ชำนาญการ 6 และ 7-8 แล้ว การผลิตผลงานทางวิชาการ จะหยุดชะงักไป โดยไม่ทราบสาเหตุที่ชัดเจน และยังไม่เคยมีใครศึกษาถึงสาเหตุที่แท้จริงมาก่อน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค ข้อคิดเห็นในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อนำผลมาวิเคราะห์และนำเสนอผู้บริหารเพื่อหาทางแก้ไข ปรับปรุง ให้เป็นไปตามความต้องการให้ได้มากที่สุด เพื่อที่จะทำให้บรรณารักษ์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีกำลังใจ มีความกระตือรือร้น เพิ่มความสำคัญในการศึกษาหาความรู้ และผลิตผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง อันจะแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของบรรณารักษ์ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเป็นไปตามคำกล่าวซึ่งเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปในวงการวิชาชีพบรรณารักษ์ว่า "ภาพลักษณ์ของบุคลากรห้องสมุด คือ ภาพลักษณ์ของห้องสมุดนั่นเอง"

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค แรงจูงใจ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อการผลิตผลงานทางวิชาการ ของบรรณารักษ์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. เพื่อศึกษาปริมาณ รูปแบบ และเนื้อหา ผลงานทางวิชาการของบรรณารักษ์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3. สมมติฐานการวิจัย

1. แรงจูงใจระดับมากของบรรณารักษ์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในการผลิตผลงานทางวิชาการคือเพื่อใช้ประกอบในการเลื่อนระดับให้สูงขึ้น
2. บรรณารักษ์ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประสบปัญหาไม่มีเวลาในการผลิตผลงานทางวิชาการในระดับมาก
3. บรรณารักษ์ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต้องการงบประมาณสนับสนุนการผลิตผลงานทางวิชาการทุกประเภทและครอบคลุมทุกขั้นตอนในระดับมาก

4. ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

1. วัตถุประสงค์ของการผลิตผลงานทางวิชาการ
2. แรงจูงใจในการผลิตผลงานทางวิชาการ
3. ปัญหาและอุปสรรคของการผลิตผลงานทางวิชาการ

5. ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บรรณารักษ์ของสำนักหอสมุดทุกคนที่เป็นข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างพิเศษ รวมถึงบรรณารักษ์ของห้องสมุดศูนย์ลำปาง และห้องสมุดศูนย์พัทยา จำนวนทั้งสิ้น 63 คน
2. ผลงานทางวิชาการของบรรณารักษ์สำนักหอสมุดครอบคลุมเฉพาะผลงานทางวิชาการที่ผลิตตั้งแต่ปี 2525 - ปัจจุบัน ได้แก่ วิทยานิพนธ์ หนังสือวิจัย หนังสือตำราวิชาการ รายงานวิจัย หนังสือแปล คู่มือการปฏิบัติงาน คู่มือการใช้สารนิเทศ เอกสารกรณีศึกษา บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความวิเคราะห์ บทความวิจารณ์ บทความสำรวจวิจัย หนังสือรวบรวมบทความ รายงานสำรวจ บทความแปล หนังสือบรรณานุกรม เอกสารประกอบการอบรม ประชุม สัมมนาวิชาการ และผลงานในลักษณะอื่น ๆ

6. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาหนังสือ บทความ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการผลิตผลงานทางวิชาการของบรรณารักษ์และของอาจารย์ที่สอนสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาทางวิชาการของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ระดับแรงจูงใจในการผลิตผลงานทางวิชาการ
- ตอนที่ 3 ระดับปัญหาและอุปสรรคในการผลิตผลงานทางวิชาการ
- ตอนที่ 4 ระดับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

3. รวบรวมรายชื่อผลงานทางวิชาการของบรรณารักษ์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่ละท่าน จากฐานข้อมูลบรรณานุกรมทรัพยากรสารสนเทศของสำนักหอสมุด เพื่อช่วยประหยัดเวลา ในการตอบแบบสอบถาม

4. ทดสอบแบบสอบถาม โดยการให้บรรณารักษ์จำนวน 5 คน ตอบแบบสอบถาม และนำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมก่อนแจกให้กลุ่มตัวอย่าง

5. จัดส่งแบบสอบถามให้แก่บรรณารักษ์โดยดำเนินการดังนี้

- 5.1 แจกแบบสอบถามให้แก่บรรณารักษ์ผู้ทำหน้าที่บริหารโดยตรง
- 5.2 แจกแบบสอบถามให้บรรณารักษ์ในสังกัดฝ่าย และห้องสมุดในสังกัด ผ่านหัวหน้าฝ่าย และหัวหน้าห้องสมุด
- 5.3 ส่งแบบสอบถามให้แก่บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์พัทยา และ ศูนย์ลำปาง ทางไปรษณีย์

เริ่มแจกในวันที่ 16 ตุลาคม และกำหนดให้ส่งคืนในวันที่ 31 ตุลาคม 2549

6. ติดตามทวงแบบสอบถามคืน ประมาณ 3-5 ครั้ง

7. รวบรวมแบบสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ ข้อมูล คิดคำตอบเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย หรือมัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS for Windows

8. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

9. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

7. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การผลิต หมายถึง การแต่ง การรวบรวม การเรียบเรียง การแปล และการวิจัย (นิตยา ศรีสอน, 2533: 7)

ผลงานทางวิชาการ หมายถึง ผลงานที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยอย่างมีแบบแผน ต้องอยู่ในแขนงวิชาใดวิชาหนึ่งอย่างกว้างขวางหรือเฉพาะเจาะจงในแง่ใดแง่หนึ่ง มีลักษณะอ้างอิงและเชื่อถือได้ รวมทั้งความประณีตในการเขียน และเป็นผลงานที่จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้า อ้างอิง (วิภา โภยสุโข, 2543: 47)

บรรณารักษ์ หมายถึง ผู้ที่ได้รับการบรรจุ หรือ ได้รับการว่าจ้างให้ปฏิบัติงานตามหน้าที่และภารกิจของบรรณารักษ์ที่ได้กำหนดไว้ โดยมีฐานะเป็นข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างพิเศษ ของสำนักหอสมุด และของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประกอบด้วย สำนักงานเลขานุการ ฝ่าย 6 ฝ่าย ศูนย์ 1 ศูนย์ และห้องสมุดในสังกัด 12 แห่ง มีการบริหารงานแบบศูนย์รวม (Centralization) โดยงานบริหารและงานเทคนิคจะดำเนินงานที่ส่วนกลาง ห้องสมุดในสังกัดจะทำหน้าที่ให้บริการในสาขาที่ตนสังกัด

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงปริมาณ รูปแบบ และเนื้อหาของผลงานทางวิชาการที่ผลิตโดยบรรณารักษ์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ได้รับทราบถึงความต้องการ ปัญหา อุปสรรค แรงจูงใจ รวมถึงข้อเสนอแนะของการผลิตผลงานทางวิชาการของบรรณารักษ์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. ได้บรรณานุกรมผลงานทางวิชาการของบรรณารักษ์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. ผู้บริหารสำนักหอสมุดมีทิศทางที่ชัดเจนในการสนับสนุนบรรณารักษ์ให้พัฒนาผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่องเพิ่มมากขึ้น